

SPELEO – svazek č. 75 (prosinec 2018)

Vydala: Česká speleologická společnost, předsednictvo, Na Březince 14, 150 00 Praha 5

Ediční rada ČSS: Tomáš Bohanes, Pavel Bosák, Jan Flek,

Milan Geršl, Jiřina Novotná, Petr Polák, Tomáš Mokry

Předseda ediční rady ČSS: Milan Geršl

Grafická úprava a sazba: Libor Jelínek, trivia, Brno

Zpracování pro tisk: Adobe InDesign CS3

Vytiskla tiskárna D+H Veverská Bítýška

Náklad: 1400 výtisků.

Vychází nejméně 3x ročně.

ISSN 1213-4724

SPELEO

75
2018

SPĚLEO

75
2018
ISSN 1213-4724

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA	2
Komentář předsedy – <i>Marek Audy</i>	2
Zákaz vstupu do jeskyně Svážná studna do odvolání – <i>Antonín Tůma</i>	3
DOMÁCÍ LOKALITY	4
Brumbálův dóm – první volná prostora v Elfím domečku – <i>Jiří Kunc</i>	4
Krkonošský krasový projekt – <i>Radko Tásler</i>	9
PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ	13
Vzpomínky na úložiště v lomu Hostim I – <i>Vladimír Bláha</i>	13
KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY	19
Dokonáno jest – <i>Lada Slezák</i>	19
Setkání jeskyňářů 5.–7. 10. 2018 ve Vilémovicích v Moravském krasu – <i>Jan Kelf Flek</i>	21
Neformální speleologická skupina při Správě CHKO Moravský kras se představuje – <i>Antonín Tůma</i>	26
Speleookenko – <i>Jan Kelf Flek</i>	30
TECHNIKA A SZS	34
Caveatron – další pokrok v mapování jeskyní – <i>Michal „Cimbál“ Hejna</i>	34
VÝROČÍ A VZPOMÍNKY	38
Arnoštovi je 85 let – <i>Josef Wagner</i>	38
Významné životní jubileum Ing. Milana Korby, alias Surikaty – <i>Irena Jančaříková</i>	40
Děkujeme, Leoši! – <i>jh</i>	42
Zemřel Miloš Brinc Bajaja – <i>Celofán</i>	43
Štajgr – Jiří Vokáč (1962–2017) – <i>Barbara Wielander</i>	44
Poděkování a upozornění – <i>Pracovní kolektiv SE – 3</i>	47
FOTOGRAFIE NA OBÁLCE	

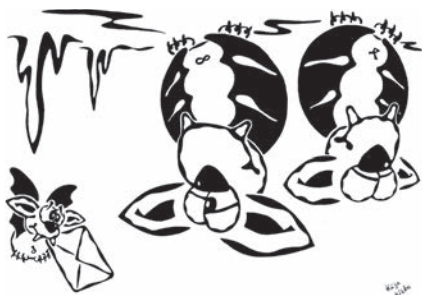
Titul: J. Moravec (ZO 5-03 Broumov) – Kapky, 1. místo ve 2. ročníku foto soutěže na Setkání jeskyňářů v MK 2018 (Kapky dopadají ze stropu na krápník. Každá z nich se rozprskne do tisíců drobných kapiček opisujících balistické křivky. Některé z nich v letu rotují a oscilují, čímž vznikají ony podivně zkroucené trajektorie. Expozice 15 s, jediným světlem je protisvětlo z čelovky).

2. strana: Arnošt Macura v Kněhyňské jeskyni dva dny po svých 85. narozeninách (Foto J. Wagner)

3. strana: Manželé Širovi (ZO 1-08 Týnčany) – Červená Karkulka v krápníkovém lese, 3. místo ve 2. ročníku fotosoutěže na Setkání jeskyňářů v MK 2018

Jaskinia Mylna, Wielki chodnik, System jaskiń Pawlikowskiego, dolina Kościeliska, Polsko (Foto J. Šanda)

4. strana: Jan Moravec (ZO 5-03 Broumov) – Jeskynní pavouk meta temnostní (*Meta Medardi*), 3. místo ve 2. ročníku foto soutěže na Setkání jeskyňářů v MK 2018 (Tento pavouk z čeledi čelistnatkovití (tetragnathidae) obývá vstupní partie krasových jeskyní, velmi hojný je všude v pseudokrasu, často i v temných sklepech. Samička spřádá typické kokony s vajíčky zavěšené pod stropem, které až do vylhnutí mláďat hlídá. Sameček se podílí na rozmnožování doslova celým tělem, neboť je hned po páření sežrán. Fotografie byla součástí širšího cyklu „Z rodinného života jeskynních pavouků“.)

Zprávy z předsednictva

Komentář předsedy

Marek Audy

Letos v létě se jeskyně nečekaně dostaly do popředí zájmu široké veřejnosti. Rozvířily to zprávy o záchranné akci v thajské jeskyni Tham Luang. Opět se potvrdilo, že účinnou pomoc při záchraně v jeskyních dokáží poskytnout pouze jeskyňáři, v tomto případě se o to postarali britští speleopotápěči.

Vrcholní politici České republiky spolu s Generálním ředitelstvím hasičských záchranných sborů rozhodli oficiálně, jako jediná země EU, o vyslání pomoci do Thajska. Tímto rozhodnutím byla podle pečlivě vyvinutých mechanismů aktivována i naše speleologická záchranná služba. Řečeno zjednodušeně: SZS jako součást Integrovaného záchranného systému ČR má podle platných smluv pomáhat při zásahu v jeskyních u nás i v zahraničí. Kompetentní členové naší záchranky byli v pohotovosti a připraveni na výjezd.

Systém však selhal. Přestože náčelník SZS souběžně aktivizoval náš potápěčský záchranný tým a byl v kontaktu s nejvyšším velením hasičských záchranných sborů, do Thajska byla vyslána dvojice hasičů, z nichž žádný nebyl specialista na speleozáchranu.

Záchranná akce sice dopadla dobře, ale při zpětném vyhodnocení je jasné, že chyběl právě dostatek speleopotápěčů. V případě i jen minimální komplikace s počasím mohl být tento nedostatek fatální.

Selhání našich politiků a vedení záchranných složek ČR iniciovalo sepsání dopisu ministru vnitra, ve kterém jsme spolu s náčelníkem SZS nabídli prezentaci naší speleologické záchranky, jedné z nejlepších na světě. Ministr bohužel na naši nabídku nereagoval.

Předsednictvo neustále podporuje SZS a vyčlenilo příspěvek na účast vybraných členů SZS ČSS na záchranářském školení ve Francii. Dále se snažíme najít algoritmy, které by zjednodušily a zrychlily případný zásah při nehodě v jeskyni v zahraničí. Oceňujeme dobrovolnou, finančně nijak neohodnocenou činnost naší záchranky a jsme za ni vděční.

Speleofórum se bude konat 26. 4. až 28. 4. 2019 ve Sloupu.

V neposlední řadě se předsednictvo zabývá přípravou výstavy a oslav 40. výročí založení ČSS.

Zákaz vstupu do jeskyně Svážná studna do odvolání

Antonín Tůma (Správa CHKO Moravský kras)

Správa CHKO Moravský kras z důvodu zborcení části vstupní šachty do jeskyně Svážná studna v tomto roce, tedy z bezpečnostních důvodů, vyhlašuje zákaz vstupu už jenom do vstupní šachtice jeskyně.

Došlo k vyřícení dřevěného pažení a kameniva jeho obsypu do šachty. Půjde o vyzdění poškozené šachty materiálem kámen-beton a zajištění zachovalých skruží proti pohybu. Dodavatelská firma nemohla v roce 2018 nastoupit na rekonstrukční práce v šachtici, takže předpoklad opravy šachty je plánován na rok 2019. Zákaz vstupu je Správa CHKO Moravský kras nucena vydat jako vlastník uzávěry jeskyně.

RNDr. Antonín Tůma, neživá příroda, strážní služba
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Regionální pracoviště Jižní Morava
Oddělení Správa CHKO Moravský kras, Svitavská 29, 678 01 Blansko
516 428 894, 725 737 567, antonin.tuma@nature.cz

Domácí lokality

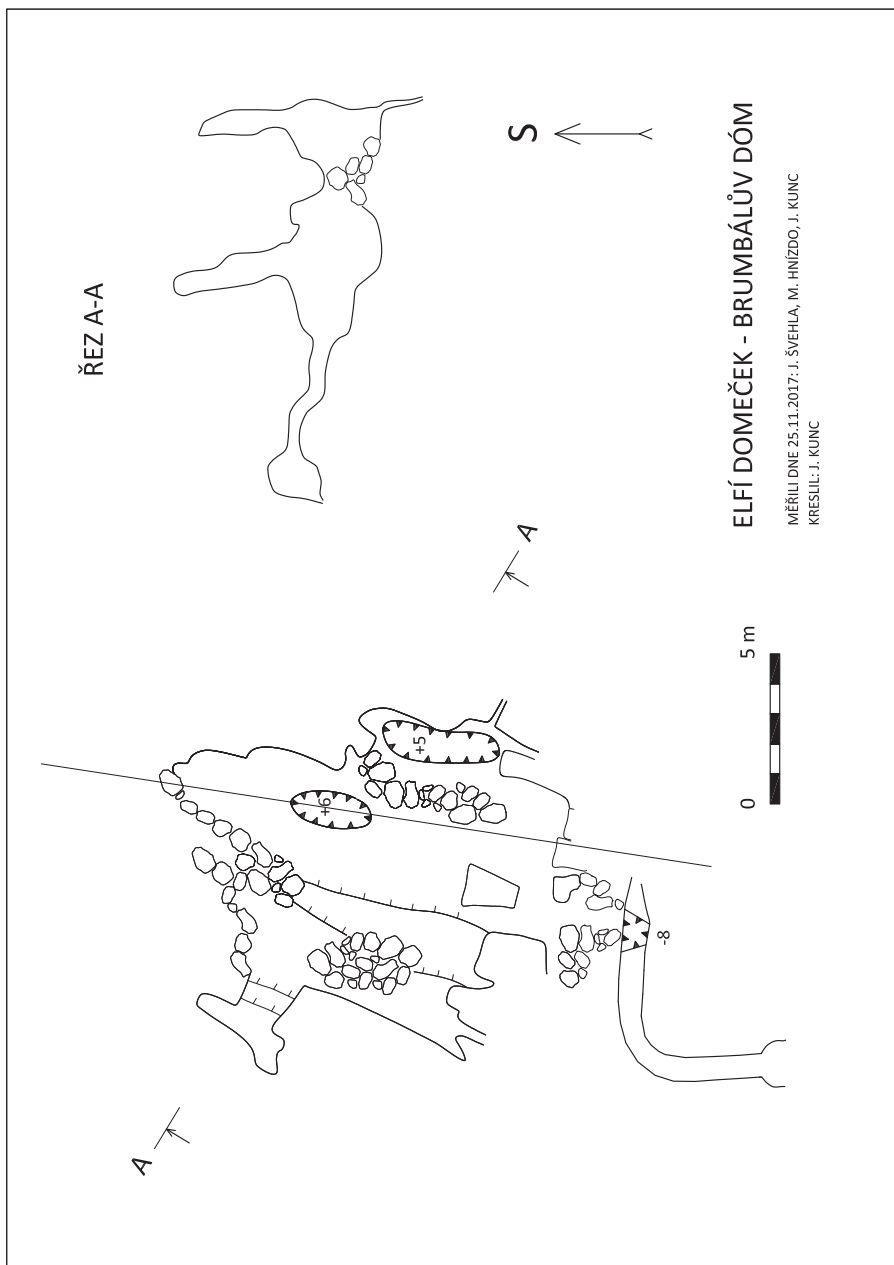
Brumbálův dóm – první volná prostora **v Elfím domečku**

Jiří Kunc (ZO ČSS 6-20 Moravský kras)

Třetí zimní pracovní sezóna na lokalitě Elfí domeček na Chobotu se nesla ve znamení objevů. 18. 11. 2017 ještě zahlubujeme šachtu a upravujeme kanálek mířící šikmo dolů do masivu na průlezný profil. Nohama napřed ještě odvaluju pár balvanů a už sjíždím po šterku do neznáma. Strop je zpočátku tvořen visícími břity a bloky, ale záhy přechází v kompaktní skálu. To je příjemné zjištění, proti našemu očekávání, že se prokopeme do závalů a sborů.

Objevujeme postupně všechna zákoutí Brumbálova dómu, svým charakterem prostora opravdu připomíná čarodějnickou laboratoř. Dno dómu je pokryto kamenitou sutí, u vstupu je zátaras z bloků větších rozměrů. Nízko klenutý strop je provrtán komíny a stropními hrnci. Reliéf stropu je charakteristický atmosférickou korozí vápence podle puklin na sebe kolmých, zaoblení hran vytváří charakteristický povrch.

Brumbálův dóm je v hlavní ose dlouhý 12 m. Je založen na tektonické poruše směru severoseverovýchod. Východním směrem navazuje na hlavní prostoru boční dómek s komínem, který v horní etáži protíná erozní kanál o průměru zhruba tři čtvrtě metru. Severoseverovýchodním přítokovým směrem končí v sedimentu žlutice, jihojihozápadním odtokovým směrem vybíhá do suti. Západním směrem se prostora snižuje až na 0,5 m a pokračuje nízkou šířavinou ještě zhruba 5 m. Celá tato nízká část vznikla pravděpodobně poklesem dna dómu, které v této části tvoří velká skalní kra. Tuto hypotézu potvrzují svislé šířaviny, široké do 10 cm, na západní i východní straně dómu, které by mohly takovým procesem vzniknout. Celkový dojem z objevené prostory výstižně zachytil Olda

Obr. 1 Elfí domeček – Brumbálův dóm

Foto 1 Pohled do šachty (Foto J. Kunc)

Pepa Štos svým výrokem: „škaredá, zasutěná kaverna“. My si jí ovšem, jakožto objektu našeho výzkumu, považujeme.

K jejímu objevu nás přivedl průvan, který bývá v jeskyňářské praxi považován za spolehlivé vodítko, proto jsme se hned po objevu zaměřili na jeho další stopování. Proběhly neúspěšné pokusy s překrýváním dna malířskou zakrývací fólií s nadějí, že pokud přikryjeme to správné místo, nafoukne se jako balón. Další atrakcí byla Amíkova mávátka z krepového papíru, která jsme zavěšovali v různých pozicích do Brumbálova dómu. Milan Prokop hodnotil situaci akademicky slušně jako nečitelnou. Milan Hnízdo

naopak tuší pokračování směrem dolů v místě pod komínem, kde se ve stropě nacházejí stropní hrnce. Suť je zde pokrytá nickamínkem a je zde patrná sníženina. Stropní hrnec se vytvořil vírem vody v místě, kde odtékala dolů. Dnes je vše překryto vrstvou suti neznámé mocnosti. Chybí nám bohužel představa o reliéfu skalního dna. Musíme si přiznat, že tápeme a nedokážeme vytyčit jasný směr dalších prací.

Ve vrcholu svislé přístupové šachty instalujeme lihový teploměr, v Brumbálově dómu pod komínem druhý. Tyto nám umožňují získat zajímavé poznatky o dynamice teplot uvnitř lokality. Zatímco v Brumbálově dómu se teplota

Foto 3 Pohled ke vstupu do Brumbálova dómu (Foto K. Šigutová)

Foto 4 Amíkova mávátka (Foto J. Kunc)

v druhé polovině zimy pohybuje kolem 10,5 °C, v šachtě je ještě tepleji 11,5 °C, měřeno 27. 1. 2018 při venkovní teplotě +2 °C. Takto vysoké teploty vzduchu ukazují na schopnost sutí akumulovat teplo v letním režimu, kdy šachta nasává vzduch. Rozdíl teplot mezi šachtou a Brumbálovým dómem napovídá, že hlavní trasa průvanu jde mimo Brumbálův dóm. 5. 8. 2018, při venkovní teplotě 31,7 °C, byla teplota v šachtě 29,5 °C a v Brumbálově dómu jen 14 °C. Při orientačním měření rychlosti proudění vzduchu, které provedl Petr Zajíček, bylo zjištěno, že větší část průvanu se ztrácí někde v šachtě. Pro možnost srovnání bylo měřeno v přibližně stejných profilech, ve vchodu byla naměřena rychlost 5 m/s, v průlezu do Brumbálova dómu 2 m/s. Po objevu poukazovala Kača na to, že pojmenování Elfi domeček a Brumbálův dóm vychází ze dvou různých tematických okruhů. S postupem času se ukazuje, že Brumbálův dóm je opravdu jiný příběh. Uvidíme, co ukáže příští bádací sezóna.

Foto 4 Průzkum komínu (Foto K. Šigutová)

Krkonošský krasový projekt

Radko Tásler (ZO ČSS 5-02 Albeřice)

Tady na vesnici to ví už každý, ale ve speleologické obci začíná teprve pomalu probublávat informace o velkém projektu na výzkum krkonošských jeskyní, který nese oficiální název *Inventarizace a dokumentace krasových jevů v regionu Krkonoš*. Projekt je podpořený z Operačního programu životního prostředí, jeho nositelem je Správa Krkonošského parku a hlavním řešitelem Česká speleologická společnost, ZO 5-02 Albeřice. Projekt byl připravován několik let, ale teprve v roce 2016 dostal oficiální obrys a v létě 2018 byla po veřejné soutěži podepsána dohoda o provedení práce.

Foto 1 Odebírání vzorků krápníku (Foto R. Tásler)

Foto 2 Zkušební, zdatný a šikovný jedinec (Foto P. Janák)

tů a krápníkové výzdoby pro speciální analýzy a datování (paleomagnetismus, radiometrické datování, palynologie, stanovení stabilních izotopů, RTG-fázové složení, silikátové analýzy a jiné). Ve dvou jeskyních jsou naplánovány ruční podzemní vrty do sedimentů a inženýrsko-geologické vyhodnocení stability stropů. Se všemi těmito pracemi jsou pochopitelně spojeny výkopové práce, vystrojení lany do hloubek až 100 m (v důlních dílech, ve kterých je kras) a vše doplňuje geofyzikální a hydrogeologický průzkum, sledování mikroklimatu, výzkum chiropterofauny, potápěčský průzkum a další specializovaná bádání.

Projekt je rozdělen na čtyři základní, navzájem se prolínající a na sebe navazující, okruhy. První část je ryze speleologická. Všechny krkonošské jeskyně, i ty blbodíry, nad kterými se dříve ohrnoval nos, se podrobí revizi. Tj. řadu z nich musíme zmapovat, u některých plán poopravit a doplnit. Součástí je pochopitelně velmi podrobný popis speleomorfologických jevů (zarovnané stropy, scaloppy, stropní hrnce apod.), fotodokumentace a přesné zaměření vchodů.

Druhý okruh prací je geologicko-speleologický. U malých jeskyní se po zvážení odeberou petrologické vzorky, u těch větších, kterých je 12, bude výzkum obsáhlý. Mimo podrobné geologické, petrologické a mineralogické bádání budou odebírány vzorky sedimentů

S hydrogeologickým průzkumem je spojený třetí okruh prací. Tou je čerpací zkouška. Přes léto a podzim příštího roku poběží výkonná čerpadla, která se budou snažit snížit hladinu vody v Albeřické jeskyni. Zároveň se budou všechna data vyhodnocovat. Protože průměrná úroveň vodní hladiny je 20 m pod úrovní dna údolí, bude hodně zajímavé, co se bude dít.

Čtvrtý okruh je nejatraktivnější pro laickou veřejnost. Jednak to bude seriál článků završený knížkou, výstavy, doplnění exponátů do Muzea podzemí Krkonoš v Černém Dole, ale především to bude Albeřická jeskyně zobrazená v aktivním 3D modelu. Na tom v současnosti intenzivně, s drobnými problémy, pracujeme a příští rok by mohl být model představen.

Do projektu je zapojeno několik subjektů i jednotlivců. Například na zpracování západní části Krkonoš se podílí ZO 5-01 Bozkov a Speleo Řehák, skenování provádí firma GRID z Prahy, sedimenty a krápníkovou výzdobou se bude zabývat Geologický ústav AV s řešitelem Pavlem Bosákem, vodu budou bádát Jiří Bruthans (Přífuk) a Miroslav Tesař. Čerpání vyřeší Petr Loskot se svou firmou.

Speleologická část projektu v podstatě plynule přechází z mnohaletého „amatérského“ na „profesionální“ výzkum, ale finančně náročné části se rozeběhly teprve v létě 2018. Zahajovací akcí byla první série vzorkování krápníkové výzdoby a klastických sedimentů. Přijel Pavel Bosák a na práce jsme si vyhradili 4 dny. Situaci jsem trochu zkomplikoval, protože jsem si rozbil hubu a zlámal si při tom ruku v lokti. Především odběry sedimentů na paleomagnetismus jsou poměrně náročné a musel nastoupit místo mne Petr Janák jako Pavlův asistent. Odběry v Medvědí jeskyni proběhly ke spokojenosti všech, protože se pracuje pouze tři metry od vchodu a v letošním enormním vedru jsme tak bez problému ladili teplotu střídavým pobýváním venku a v díře. Trucovna byla horší především pro Petra. Pavel byl na dně skoro pětimetrové sondy a vzorkoval, Petr nad ním stál na žebříku v podstatě bez pohybu a zapisoval. Protože Petr má rád teplo a v Trucovně je průvan, spokojenost s touto činností z jeho strany byla menší. Já jsem střídavě chodil ven do tepla a zpět do jeskyně fotografovat, dokumentovat a odebírat petrologické vzorky, pokud to šlo jednou rukou.

V Albeřické jeskyni nastal problém, jak se tam dostanu. Nemohl jsem tam poslat samotného Pavla s Petrem, protože nevěděli, kde se krápník určený ke vzorkování nachází. Pavel svoji hůl odložil před jeskyní, já sešroubovanou ruku se sádrou zalomenou do pravého úhlu odložit nemohl. Že projdu brankou, jsem měl změřeno, ale jak dostat ruku se sádrou pod kombinézu? Vyřešil to silný „gumicuk“, kterým mě kluci přepásali. Při výlezu z jeskyně čekalo na plošině ve vstupu do Bischofova lomu jako naschvál několik turistů. Již mám nacvičenou odpověď na otázku, zda je nemůžeme do jeskyně vzít. „Je to náročné, jen pro zkušené, zdatné a šikovné jedince.“ Jak je odpověď uspokojí, až uvidí Pavla o holi a mě s rukou v sádře v jeskynních kombinézách, jsem netušil. Dopadlo to dobře. Turisti byli Madaři.

Foto 3 Pavel Bosák a Radko Tásler v pilné práci (Foto P. Janák)

V Ponikelské jeskyni bylo vše na pohodu, jenom jsem zjistil, že za ta léta si z této významné jeskyně vůbec nic nepamatuji. Tak tedy začal náš největší domácí jeskynní projekt a s Pavlem jsme museli konstatovat, že to mělo být minimálně před 10 lety.

A ještě na závěr. Krápník z Albeřické se nám odebrat nepodařilo. To jsem musel až po sejmutí sádry udělat s asistentkou Evou Sochorovou s delším sochorem.

Pseudokras a historické podzemí

Vzpomínky na úložiště v lomu Hostim I

Vladimír Bláha (ZO ČSS 1-06 Speleologický klub Praha)

Již několik let se zabývám historií různých lokalit Českého krasu. Během té doby jsem měl možnost mluvit s mnoha pamětníky. Nedávno jsem se seznámil s panem Károu, starousedlíkem z osady Kozel, která se nachází proti proudu Berounky nad obcí Srbsko, u ústí potoka Kačáku. Během našeho rozhovoru zavzpomínal nejen na lom v Kozle (Hostim I), ale i na úložiště radioaktivního odpadu ve štolách tohoto lomu. Zajímavostí je, že pan Kára bydlíval v bývalé strojovně Pražské železářské společnosti. Jeho rodina objekt vlastní od roku 1958, kdy jej o d důlní společnosti koupila. Krátce na to byl částečně adaptován na obytný dům.

Co víme o lomu?

Lom byl založen r. 1908 Královodvorskou železárnou. S nákladním ve Starém lomu byl přes řeku spojen nákladní lanovkou. Z lomu vedla i úzkorozchodná dráha, jednak do Berouna, jednak i dál do údolí potoka Kačáku k dalším lomům. V půli cesty, tedy v ústí potoka, se nalézalo technické zázemí provozu, mimo jiné i zmíněná strojovna. Dopravu v lomu a v okolí zajišťovala malá parní dvounápravová lokomotiva (jeden ze strojvedoucích byl i Antonín Lukáš ze Srbska).

Lom měl tři etážová patra, která byla mimo jámové části propojena sypnými komíny. Krátce po smrtelné nehodě M. Netolického a J. Roušala 6. 10. 1968 došlo k zasypání nejnebezpečnějších prostor jílem.

Po roce 1940-41 byla těžba ukončena a Todtova organizace zahájila výstavbu nacistické podzemní továrny. Při té příležitosti byla zasypána pravá jáma se svážnou drahou. Po válce se v podstatě již netěžilo a v letech 1951-52 bylo definitivně zlikvidováno povrchové zařízení. Pro náš článek je zásadní rok 1949,

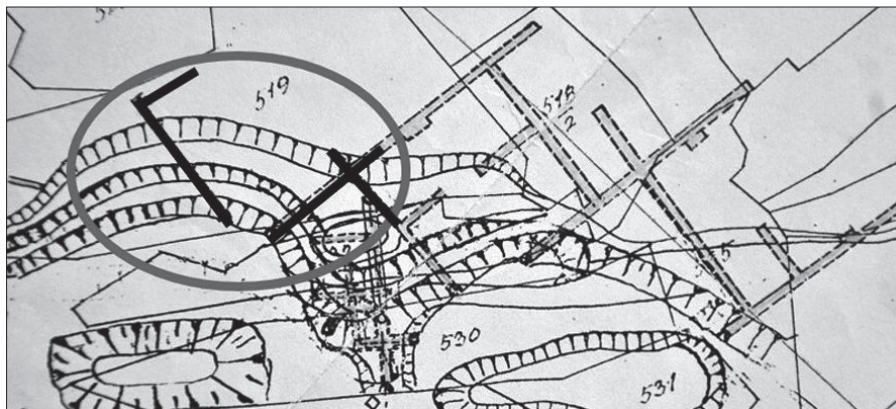

Foto 1 Kroužkem jsou označeny prostory úložiště Hostim I (Výřez z německé mapy; M. Němec)

kdy zde bylo plánováno a postupně i realizováno úložiště nízkoradioaktivního odpadu. Dle oficiálního textu SÚRAO je celkový objem obou chodeb s odpady zhruba 1 690 m³, což je při rozměru chodeb 3,5 × 3,2 m odhadem asi 150 běžných metrů chodeb. První odpad se začal údajně navážet v roce 1959 a provoz byl ukončen v roce 1964. Další údržbu úložiště převzal stát. Faktem ale je, že v jisté době neměli pověření pracovníci ani potuchu o nějaké druhé štol.

Na počátku 90. let byla provedena inventarizace uložených odpadů a prozkoumal se stav obou štol. Na základě kontrol bylo rozhodnuto o vyplnění obou chodeb betonovou směsí. Samotné uzavření proběhlo v roce 1997.

Bývalá strojovna

Původně se jednalo o přízemní cihlovou budovu s přistavěným továrním komínem. Stavba byla rozdělena na tři části. První část byla strojovna, ta byla později upravena na zmíněný byt, druhá část bývala umývárna a záchodem pro dělníky z lomu, zde byly dvě kruhové mísy na mytí, z nichž jedna dosud fyzicky existuje. Třetí část byl od sklepa až do krovu otevřený prostor; zde byla na stěně zavěšena veliká nádrž na vodu z řeky a dost možná, že zde byl i hnací stroj (ten tam v roce 1958 již nebyl). V podlaze byla 3–4 metry hluboká studna, ze které vedla úzká chodba k Berounce, ústící na cestě u řeky (vstup je dodnes ještě patrný). Dále pak vedla jen uzounká chodbička k protažení trubky od pumpy. Vše končilo sacím košem ve vyzděné studni na břehu. To se však změnilo krátce po povodni 2002, kdy byl původní dům zbourán a postaven nový.

Úložiště

Pan Kára mi vyprávěl, že jeho otec nějaký čas pracoval jako hlídač úložiště. Za tuto práci dostával plat ve výši asi 80 korun měsíčně. Jednou z jeho povinností

Foto 2 Jámová část lomu Hostim I, vzadu v pozadí budova strojovny

bylo provádět alespoň jednou denně obchůzku a zjišťovat, zda nedošlo k narušení vstupních dveří či zazdívek ve štol. Jednoho dne se šel s otcem do štol podívat, jak jsou uzavřené. Bylo to překvapující, ale byla tam obyčejná cihlová zídka, o které jeho otec prohlásil, že do toho párkrát kopneš a je hotovo... Snad to říkal i nějakému nadřízenému, ten ho však odbyl slovy, kdo by tam lezl... Ještě zajímavější bylo vyprávění, že čas od času se před štolami na placi pálily nějaké věci, většinou nábytek či nějaké hadry. Popel pak dávali do kontejnerů, které ukládali do štol. Asi toto jednání nebylo úplně v souladu s předpisy, takže se snažili tak činit pokud možno beze svědků. *(Ve vzpomínkách některých pamětníků, kteří úložiště navštívili v 80. letech, je zmínka o sudech s popelem a zeleně světélkujícími kamínky. Jestli to bylo i ve skutečnosti, nelze již potvrdit ani vyvrátit.)* Asi úplně nejděsivější byla zmínka o hledání ztraceného odpadu. Bylo to prý takto: „Jednou, když jsem jel na motorce údolím Kačáku, pracovníci úložiště mě zastavili a vrátili zpět. Všiml jsem si, že o kousek dál chodili nějakí zakuklenci s přístroji a něco hledali. Po nějaké době zjistili, že jim to vypadlo na hrbu u mostu do toho malého lomu (*Hostim II*). Byli rádi. Říkali, že by to museli najít, i kdyby měli dojít třeba zpátky do Bratislavy.“ Tolik citace.

Foto 3 Stav úložiště

Nepovolený průnik do úložiště zmiňuje i oficiální dopis Rudných dolů Ejpovice z 19. 12. 1969, jenž popisuje vloupání do úložiště, včetně pikantní krádeže cihel z oné probourané zdi.

Vratme se však k vyprávění pamětníka. Pan Kára vzpomíná: „Byť bylo úložiště hlídáno, občas se i tak stávalo, že se našel nějaký šílenec či dobrodruh, co se tam proboural. Na základě toho se v domě jednoho dne objevili pracovníci úložiště s informací, že se jim tam opravdu někdo ze zadu proboural a přehraboval v kontejnerech. Nakonec se ukázalo, že se tam měli pohybovat nějací kluci. Máma se toho vedoucího ptala, jak je najdou? On jí řekl, že je hledat nebudou, že se přihlásí sami. Mámě to bylo divné, přece pokud něco uloupili, proč by se měli přihlásit? Později jsme se od pracovníků vozících odpad do úložiště, kteří se k nám domů chodili mýt, dozvěděli, že to byli tři chlapci z Dobřichovic nebo Řevnic a že „dopadli špatně“. Otázkou je, co znamená „dopadli špatně“?

Pan Kára si již nevybavuje, jestli to bylo v době, kdy jeho otec ještě hlídal, nebo již ne, ale domnívá se, že se jedná o událost rozhodně před rokem 1982. Pak měl prý mnoho jiných, převážně rodinných starostí a v Kozle se nevyskytoval již tak často. Konstatoval: „Když přišlo něco z lomu, tak to byly jen starosti

navíc. Kde je radioaktivní odpad, všichni věděli, a že to není žádný poklad, taky. Tak jsme tam prostě nelezli.“

To se však nedá říci v souvislosti s dalšími pokusy a dokonanými vstupy do úložiště, které se odehrály koncem 80. a počátkem 90. let 20. století. U některých vstupů figurují různá jména, včetně jmen některých známých jeskyňářů. Bohužel vše je ale zahaleno do mlhy různých více či méně uvěřitelných historek, někdy hraničících s jeskyňářskou latinou. Z vlastních vzpomínek vím, že počátkem 90. let, kdy jsme s kamarády jezdili na cvičné stěny, se dalo podzemím sku-

Foto 4 a 5 Stav úložiště

Foto 6 Průzkum podzemí asi na počátku 90. let

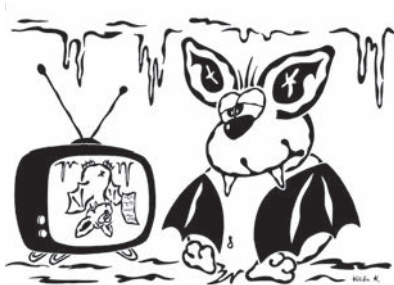
Foto 7 Zalévání betonovou kaší

tečně dostat až k pootevřeným dvířkům a prosekané díře ve zdi. Naštěstí jsme nikdy neměli potřebu a dost odvahy vidět více. Později bylo okolí štol hlídané i policií, ovšem jen v pracovní době. V noci tam nehlídal nikdo!

Dnes je však jisté jedno – v druhé polovině 90. let bylo úložiště definitivně zabezpečeno.

Fotografie neznámých autorů pochází z archivu autora.

Krátké a jiné zprávy

Dokonáno jest

Motto :

Poutníče, vzkaz všem jeskyňářům, že my zde dílo dokončili, jak svědomí kázalo nám.

Dne 21. května 2018 byla učiněna tečka za nekonečnou plejádou úvah, diskuzí a hlavně nicnedělání kolem památníčku jeskyňářů v Moravském krasu. Díky spolupráci se Správou jeskyní Moravského krasu tak byla nainstalována na jeden z dříve usazených vápencových bloků v areálu jeskyně Výpustek symbolická karbidka s – jak doufám – bezkonfliktním textem. Vedlejší blok vápence byl ponechán v surovém stavu, bez zásahu, jako symbol beze slov. Oba bloky spojuje na zemi umístěná deska vápence, která může sloužit těm, kteří pocítí puzení vzpomínky na někoho nebo na něco, co by si zasloužilo zapálenou svíčku či jenom kytičku pomněnek. Doufám a věřím, že se i takoví najdou.

Vždy váš Laďa Slezák

Setkání jeskyňářů **5.–7. 10. 2018 ve Vilémovicích** **v Moravském krasu**

Jan Kelf Flek (ZO ČSS 6-21 Myotis)

První setkání speleologů v Českém krasu se uskutečnilo ve dnech 14.–16. 4. 1979. Uspořádala jej ZO ČSS 1-06 Speleologický klub Praha za spoluúčasti ZO ČSS 1-01 Český kras a pod patronací ÚV ČSS. Setkání se zúčastnilo 52 speleologů, 8 z NDR a 2 z Rumunska. Bylo připraveno 8 exkurzí. Večer byl věnován promítání diapozitivů a filmů se speleologickou tematikou a posezení u ohně.

V sérii těchto Setkání se jeskyňáři poprvé sešli v Moravském krasu na „Setkání Vilémovice 2018“.

Jak k tomu došlo? Za všechno vlastně může Hugo Havel. Několik let mě hecoval, abych zorganizoval Setkání jeskyňářů v Moravském krasu. Já jsem mu oponoval: „Speleofórum, Setkání seniorů, Vzpomínka, Setkání v Českém krasu, kam to chceš ještě nacpat? Nemá to cenu, nikdo nepřijede.“ Pak v roce 2015 odešel Hugoš bádát na věčnost tam nahoru nebo spíš dolů. Myslím, že ale nejspíš prohání čertice. Jeho myšlenka uzrála a já se rozhodl ji naplnit.

Setkání v MK – seminář (Foto I. Harna)

Pro 158 jeskyňářů bylo přichystáno 40 exkurzí a do jejich realizace se zapojilo 10 základních organizací ČSS z Moravského krasu. O zázemí se staralo 22 členů ZO 6-21 Myotis. Na přípravě se podílelo 8 externistů a k poslechu i tanci zahrála sedmičlenná country kapela Corral. Exkurze vedlo dalších nejméně 20 členů ZO ČSS z Moravského krasu. Lze tedy předpokládat, že se do organizace Setkání zapojilo cca 215 osob.

Uskutečnily se následující doprovodné akce: promítání filmů se speleologickou tematikou – Podzemní boj s vodou a skalami (1933), Zmizení bílé vody (1965), Cesta za objevem (2006), Dobývání Punkvy pokračuje (2004), Banát (nedatováno), Krajem známým a neznámým (nedatováno).

Konferenci s přednáškami organizoval Lukáš Falteisek (ZO 1-02 Tetín).

1. Doly jako mikrobiologická laboratoř – Kateřina Burkartová,
2. Vilémovicko speleologicky – Jan Flek,
3. Nové trendy v mapování jeskyní – Michal Hejna,
4. Pravda a legendy o proutkaření – Obrana zdravého rozumu 2 – Lukáš Falteisek,
5. Čeští a moravští jeskyňáři ve Slovinsku a zajímavé historické souvislosti – Ladislav Pecka,
6. Kompendium poznatků z oblasti rozpojování hornin ve speleologické praxi – Jaroslav Šanda, Petra Holubcová.

Soutěžní výstava fotografií: O II. ročník amatérské foto soutěže se postaral Robert Hanuš se svým týmem ze ZO ČSS 1-06 SKP. Vystaveno bylo 40 fotografií 8 autorů. Zvítězily Kapky (Jan Moravec), 2. byl Odpočinek při práci (Markéta Jakovenko) + A safra! Co s ním? (Robert Hanuš), na 3. místě Samička s kokonem (Jan Moravec) + Červená Karkulka v krápníkovém lese (manželé Širovi). Cenu Nyctalus vyhrál Vrápeneček malý (manželé Širovi). Hlasovalo 37 účastníků.

Otevřené bylo Speleomuzeum (ZO 6-21 Myotis).

Konala se výstavka svítidel, zejména karbidek (Správa jeskyní ČR).

Při prezentaci účastníci obdrželi brožuru 750 let Vilémovic, samolepku s logem setkání a pamětní list. Převzali si také objednaná trička.

Exkurze proběhly na lokalitách ZO ČSS 6-01 Býčí skála, 6-05 Křtinské údolí, 6-06 Vilémovická, 6-08 Dagmar, 6-17 Topas, 6-20 Moravský kras, 6-21 Myotis, 6-25 Pustý žleb, 6-28 Babická a Správy jeskyní České republiky – Správy jeskyní Moravského krasu.

Byly navštíveny: Býčí skála, Býčí skála – Májová, Nová Drátenická, Vilémovické propadání, Ostrovský žleb, Amatérská jeskyně, Horní Suchdolský ponor, Sedmnáctka, Řečiště, Elfi domeček, Skleněné dómy, Michalka, Závrt

Sloupsko-šošůvské jeskyně – hra stínů „Anděl“
(Foto I. Harna)

Člupek, Závrt Agris, Mastný flek, 1A, ponor Žďár, Šachta Broušek, Větrná propast, Závrt. č. 12, Nagelova propast, Spodní patra Sloupských jeskyní, Odvodňovací štola Punkevních jeskyní.

Láska ke krasu a jeskyním prochází i žaludky, o které se postaral Catering Bohatý, ZO 6-21 Myotis, ZO 6-07 Tišnovský kras a Michal. Byly přichystány a zlikvidovány:

- Zabiják špatné zimní nálady – 200 porcí vyprošťovací zelňačky,
- Oukrop čarodějnice z Kači – 200 porcí vyprošťovací česnečky,
- Sediment z Královky jeskyně na Květnici – 150 p orcí jeskyňářského hovězího guláše,
- Zdivočelé (moru prosté) prase z Olomučan – 70 porcí guláše z divočáka,
- Macošský drak na vlastním ohni – 85 kg grilovaného selete,
- Čapa z draka – 15 kg grilované vepřové kýty,
- Stalaktity Smrtní jeskyně u Vilémovic – 25 kg Trampské cigáry z udírny,
- Dar od divoženek z Balcarky – 200 ks svatebních koláčků.

Spotřebu piva, léčivých jeskynních kapek různých druhů, svařáku atd. nebudu raději uvádět. Jak praví klasik: „Tak to bys nepřevalala, děvenko.“

Výstavka svítílen, převážně „karbidek“ (Foto I. Harna)

Zpracování sedimentu z Králový jeskyně na vynikající guláš (Foto I. Harna)

Předání „Horkého bramboru Setkání 2019,“ který převzal za předsednictvo ČSS místopředseda Zdeněk Motyčka, se konalo v sobotu večer po zapálení slavnostního ohně. Tímto tradičním aktem bylo Setkání jeskyňářů Vilémovice 2018 oficiálně ukončeno. Příští Setkání 2019 se uskuteční opět v Moravském krasu k příležitosti 50 let od objevení Amatérské jeskyně a 40 let od založení ČSS.

Dovolím si upozornit na maličkost v rámci Setkání, která je pro některé, ale měla by být pro všechny, zásadní věc. Pokud se týká Slavnostního ohně, jedná se minimálně o slušné, ne-li slavnostní zapálení čtyřmi loučemi, službu ohnivců (upravují oheň a přikládají), uctivost k ohni. Uctivost k ohni znamená, že se do něj nic nehází, nic se z něj nebere a nechá se samovolně dohořet. Pokud se hraje trampská hymna Vlajka (mnoho jeskyňářů ji vzalo i za svou), která se hraje pouze při slavnostních nebo smutečních příležitostech, tak se prokazuje úcta. To znamená, že se stojí, zpívá nebo mlčí. Je ještě mnoho jeskyňářů, kteří tyto tradice ctí. Byla moje chyba, že jsem neznalé nepoučil. Pamatujte si to, prosím, pro příště. Je to otázka tradice, tolerance a slušnosti.

Sluší se poděkovat všem sponzorům i všem ostatním, kteří pomohli s přípravou a přispěli k bezproblémovému průběhu. Nesmíme zapomenout ani na všechny účastníky, kteří svým přístupem úspěšnost Setkání zvýraznili.

Velkou podporou byla obec Vilémovice v čele se starostou a TJ Vilémovice, která ochotně zapůjčila svůj sportovní areál. Obci se 326 obyvateli děkujeme za vstřícnost a toleranci. Přechnodně jsme zvýšili počet obyvatel na 541.

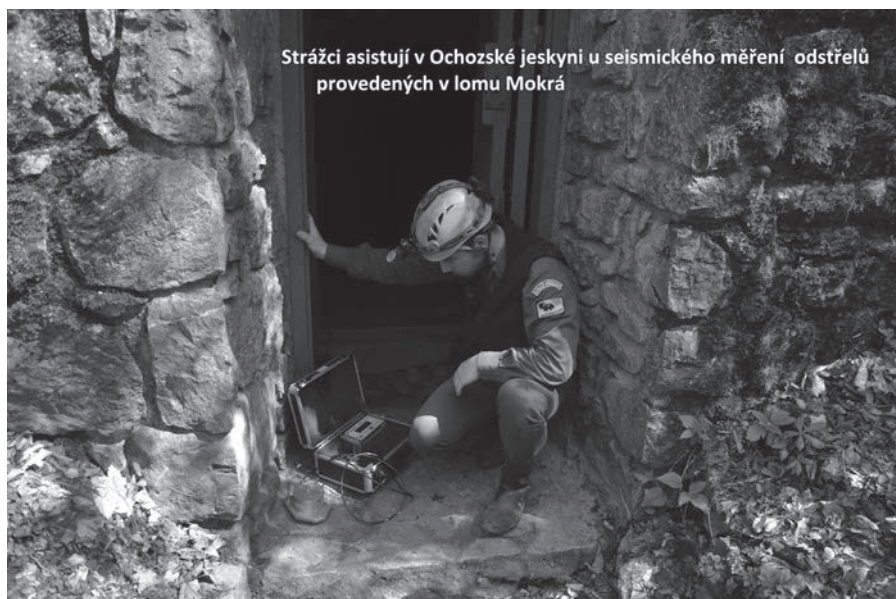
„Tak co, Hugoši, jsi spokojený? Já ano!“

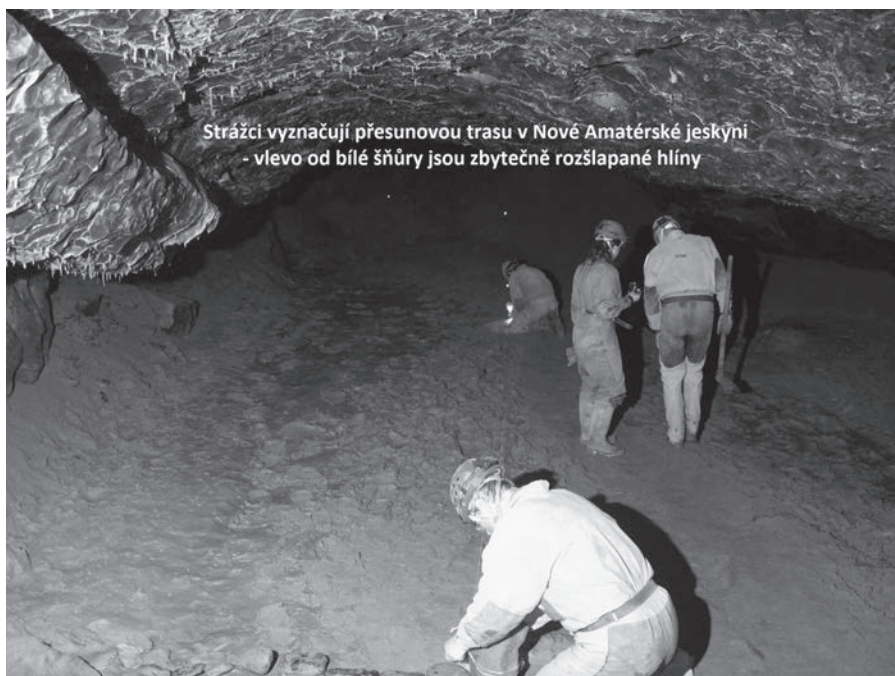
Neformální speleologická skupina při Správě CHKO Moravský kras se představuje

Antonín Tůma (Správa CHKO Moravský kras)

Na Správě CHKO Moravský kras se vždy pohybovala a pohybuje skupina osob, které jsou pověřovány plněním služebních úkolů v jeskyních. **Jde o zaměstnance AOPK ČR a v posledních několika málo letech také o některé vybrané dobrovolné strážce přírody a spolupracovníky Správy CHKO MK.** Tato skupina osob nemá žádné označení či pojmenování a není nijak organizována kromě zadávání profesních úkolů. Její „členové“ absolvují bezpečnostní školení a školení z pravidel chování osob v jeskyních. Sledován je také jejich zdravotní stav.

Za členy lze považovat: geologa Správy, zoologa Správy, vodaře Správy, vedoucího Správy a lesáka Správy (v případě zájmu nejsou vyloučeni ani jiní zaměstnanci AOPK ČR) a dále ty strážce přírody a spolupracovníky Správy CHKO MK, kteří mají zájem o jeskyně. Určitý dohled a zodpovědnost nad skupinou má geolog Správy (RNDr. Antonín Tůma), který je pověřen vedením agendy jeskyní.

Strážci vyznačují přesunovou trasu v Nové Amatérské jeskyni
- vlevo od bílé šňůry jsou zbytečně rozšlapané hlíny

Oprávnění k vedení akce v jeskyni mají pouze ti členové skupiny, kteří mají za sebou určitou speleologickou praxi, znají pravidla chování osob v jeskyních (byli proškoleni) a splňují podmínky interní bezpečnostní směrnice včetně školení pro práce ve výškách a nad volnou hloubkou. Oprávnění je určováno zadáváním služebních úkolů v hierarchii nadřízený – podřízený vždy pro konkrétní jeskyni s ohledem na speleologickou praxi a zkušenosti. Někteří členové prochází každoročně školením i z jednolanové techniky.

Hlavní činnosti členů skupiny: kontroly stavu jeskyní a kontroly plnění podmínek vydaných rozhodnutí pro jeskyně, dokumentace, sledování bioty jeskyní, odběry vzorků a doprovod osob z výzkumných institucí, provádění specializovaných exkurzí s odborným výkladem. Dobrovolní strážci se zaměřují na úklid jeskyní a na čištění a umývání krápníků.

Z dobrovolných strážců jsou k dnešnímu dni pověřováni vedením akcí téměř pro jakoukoliv jeskyni, vyjma jeskyní s jednolanovou technikou, Tito: Radovan Mezera, Lišák, Filip Chalupka a Jana Dvořáková. Instruktorem strážců pro jednolanovou techniku je Kocour. Můžete se s nimi setkat při vedení exkurze jak na povrchu, tak i v podzemí. Tito strážci vedou návštěvní skupiny také při Dnech otevřených dveří Amatérské jeskyně v měsíci listopadu. Z pracovníků AOPK ČR akce vedou pro všechny jeskyně Tonda Tůma, Dominik Franc

a Marie Kotyzová, na lokalitě s biotou Antonín Krása. Tento přehled může doznávat aktuálních změn.

Je dobré mezi jeskyňáři vzájemně o sobě vědět. **Speleologická záchranná služba** by měla mít alespoň základní povědomost o skupinách osob, které se v jeskyních Moravského krasu pohybují. Že tu jsou *jeskyňáři ze Správy CHKO Moravský kras (byť to nejsou jeskyňáři kopající)*, že např. do Nové Amatérské

Strážci odstranili kabel ze Staré Amatérské jeskyně

Strážci čistí sintry v jeskyni Pustožlebská Zazděná

jeskyně chodí samostatně skupina z ČHMÚ (vede Standa Lejska), do jeskyně Pustožlebské Zazděné chodí lidé z Ústavu struktury a mechaniky hornin AV ČR (měřicí přístroje na pohyb horninových bloků).

Neformální speleologická skupina Správy CHKO MK se řídí bezpečnostní směrnici AOPK ČR pro práce v podzemí, která se v mnohém inspirovala u ČSS. Členů SZS si velmi vážíme a Správa CHKO MK jim umožňuje podle svých možností bezproblémová školení a praktické tréninky v přírodě na povrchu i v podzemí.

Speleookénko

Jan Kelf Flek

Přehled zpráv a zpráviček z internetových stránek speleologických skupin (květen – říjen 2018), pokud chcete vědět více, hledejte na příslušných stránkách.

ČSS

<http://www.speleo.cz/>

Seminář dokumentace jeskyní v programu Therion.

Vyšel oběžník 141/2018.

Vyšel oběžník 142/2018.

Vyšel oběžník 143/2018.

Vyšlo Speleo č. 74.

Cena Josefa Hlávky pro Petra Zajíčka 25. 6. 2018.

Zemřel ing. Jiří Pišl 5. 7. 2018.

Ruka noci podaná.

Fotovystava na Setkání 2018 ve Vilémovicích.

Jeskyňář

blog@jeskyňář.cz

Víkend ve Větrné propasti.

Speleologická záchranná služba

<http://www.speleo.cz/cinnost-speleologicke-zachranne-sluzby>

17. 6. 2018 Přidala 4 nové fotky do alba Workshop lezecký den – SZS stanice Morava.

19. 6. 2018 Lezecký den v Českém krasu.

19. 6. 2018 Přidala 17 nových fotek do alba Lezecký den v Českém krasu 2018.

11. 7. 2018 Blahopřání mezinárodnímu záchrannému týmu za záchranu 12 chlapců a jejich trenéra z jeskyně Tham Luang v Thajsku.

17. 7. 2018 Proběhlo pravidelné cvičení SZS 14. 7. 2018.

22. 7. 2018 Nehoda v jeskyni Lidomorna, Moravský kras, 21. 7. 2018.

21. 10. 2018 Jan Žižka válčil na Chlumu!

ZO ČSS 1-05 Geospeleos

<http://www.geospeleos.com/>

20. 7. 2018 Dvě videa od Jeronýma – Petrбок a Vývěr pod klášterem.

ZO ČSS 1-06 Speleologický klub Praha

<http://speleo.kuk.cz/>

- 2. 5. 2018 Proběhl již 17. ročník Chlumochodu!
- 27. 5. 2018 Proběhl pochod Českým krasem.
- 5. 6. 2018 Nový treňažér SRT v Českém krasu. Přijďte se podívat!
- 17. 6. 2018 Proběhl lezecký den SZS a slavnostní otevření nového SRT treňažéru v lomu na Chlumu.
- 29. 7. 2018 Co nového v létě?
- 31. 8. 2018 Proběhla Netopýří noc i Den otevřených dveří na Chlumu.

ZO ČSS 1-10 Speleoaquanaut

<http://www.speleoaquanaut.cz/>

- 23. 6. 2018 Zpravodajství, Thajsko a my.
- 13. 7. 2018 Kontrola pietního místa v lomu Mexiko.
- 18. 7. 2018 Červencová Tomáškárna 18. 7. 2018.
- 1. 8. 2018 Opět trénujeme na Tomáškárně.
- 17. 9. 2018 Albeřická jeskyně.
- 8. 10. 2018 Deník EXPEDICE SARDINIE 2018.
- 28. 10. 2018 Tvrz Skutina – průzkum zatopeného podzemí.

ZO ČSS 4-01 Liberec

<http://www.speleolibc.cz/>

- 14. 6. 2018 24. Mistrzostwa Polski w technikach jaskiniowych – Wojciechow 26. 5. 2018.
- 16. 7. 2018 Setkání s libereckými jeskyňáři u známé Hanychovské jeskyně 28. 7. 2018.
- 23. 10. 2018 Krasovíkend 27.–28. 10. 2018.

ZO ČSS 5-01 Bozkov

<http://www.speleobozkov.cz/>

- 9. 5. 2018 Jeskyně U Brádrů v Křižlicích „Nejvýznamnější objev v ČR v roce 2017.“

ZO ČSS 6-01 Býčí skála

<http://www.byciskala.cz/MaRS/index.php>

- 10. 5. 2018 Z důvodů ochrany hnízdičích dravců budou tradiční Dny otevřených dveří odloženy.
- 26. 6. 2018 Foto Antonína Bočka.
- 11. 8. 2018 Poděkování.
- 26. 8. 2018 Jan Padych: Prastará tajemství – Příběh Býčí skály.
- 14. 9. 2018 Přednáška – nejnovější názory o halštatské svatyni v Býčí skále.
- 2. 10. 2018 Podzemí plné otázek.

ZO ČSS 6-08 Dagmar

<http://www.jeskynar.cz/dagmar>

- 20. 5. 2018 Honzova chodba, aneb když se skauti pustí do práce 23.–25. 3. 2018.
- 23. 5. 2018 Expedice Banát 29. 3. – 3. 4. 2018.
- 29. 5. 2018 Malé školení SRT na Dagmaře 14.–15. 4. 2018.
- 29. 5. 2018 Údolím Luhy na Speleofórum 20.–22. 4. 2018.
- 13. 7. 2018 Jeskyně Pasca, Prekvapenie: poctivě odpracovaný výjezd do Tisovce 27. 4. – 1. 5. 2018.

ZO ČSS 6-15 Holštejská

<http://www.jeskynar.cz/holstejska>

- 28. 4. 2018 Tradiční pochod Moravským krasem z Brna na Holštejn.
- 6. 5. 2018 V sobotu 12. 5. 2018 bude badací akce ve Ventarole v závalu v Netopyřím dómu.
- 1. 5. 2018 Na Lidomorně je 16. 6. 2018 lezecký den pořádaný speleozáchrkou.
- 22.–27. 5. 2018 Slovinsko.
- 28. 7. 2018 Provádění v Holštejské jeskyni při oslavách 750 let první písemné zmínky o Holštejnu (provedeno 280 lidí a na mnohé se bohužel nedostalo).
- 29. 7. 2018 V Lipovecké ventarole propojena Dolní puklinová chodba s Blátivým dómem.
- 18.–26. 8. 2018 Každoroční pracovní soustředění skupiny na Holštejně (mimo uvedené akce samozřejmě řada klasických badacích termínů).

ZO ČSS 6-17 Topas

<http://www.topas.speleo.cz/>

- 9. 9. 2018 Malé Karpaty – výlet.

ZO ČSS 6-19 Plánivy

<http://www.planivy.cz/>

- 21. 5. 2018 Potápěčský trénink a taktika na Expedici Kačna Jama 2019, 11.–13. 5. 2018.
- 21. 5. 2018 Lví říje a oslava narozenin Pavla Rotha 18. 8.–19. 8. 2018.
- 10. 10. 2018 Letní expedice Kačna jama 2018.

ZO ČSS 6-21 Myotis

<https://myotis.cz/>

- 24. 5. 2018 Velikonoční pohoda v Českém krasu 29. 3. – 2. 4. 2018.
- 11. 6. 2018 Setkání jeskyňářů 2018.
- 8. 9. 2018 Za přírodou do Liberce 4.–8. 5. 2018.
- 8. 10. 2018 Setkání jeskyňářů objektivem Igora Harny (Bída, Dr. Skála).
- 13. 10. 2018 Setkání jeskyňářů 5.–7. 10. 2018 ve Vilémovicích v Moravském krasu.
- 15. 10. 2018 Sborník z konference 2018.

ZO ČSS 6-22 Devon

<http://6-22.speleo.cz/>

- 30. 4. 2018 Akce na Blešárně.
- 4.–8. 5. 2018 Expedice Silická ladnica – SK.
- 3. 6. 2018 Akce na Blešárně 2. 6. 2018.
- 16. 6. 2018 Akce na Blešárně 16. 6. 2018.
- 5. 9. 2018 Akce na Blešárně 1. 9. 2018.
- 15. 9. 2018 Akce na Blešárně 15. 9. 2018.
- 23. 9. 2018 Jihomoravský kras 21.–22. 9. 2018.

ZO ČSS 7-01 Orcus

<http://www.orcus-speleo.cz/>

- 13. 5. 2018 Výcvik a mapování na Black Hillu (Černém dolu).
- 9. 6. 2018 Alpský traverz přes Odru 2018.
- 13. 6. 2018 Expedice Čtyr Dag 2018.
- 4. 7. 2018 Oprava uzávěrů jeskyní na hřebenu Kopce.
- 18. 9. 2018 Arnoštovi je 85 let.
- 27. 10. 2018 Expedice Murcia 2018.

Sdružení Kerberos

<http://kerberos.webnode.cz/>

- 2. 6. 2018 Pracovní akce na Kamenném ponoru.
- 1. 8. 2018 Do Amatérky nejen na exkurzi.
- 4. 8. 2018 Pracovní akce na Kamenném ponoru.
- 22. 9. 2018 Pracovní akce na Kamenném ponoru.

Speleologická záchranná služba a technika

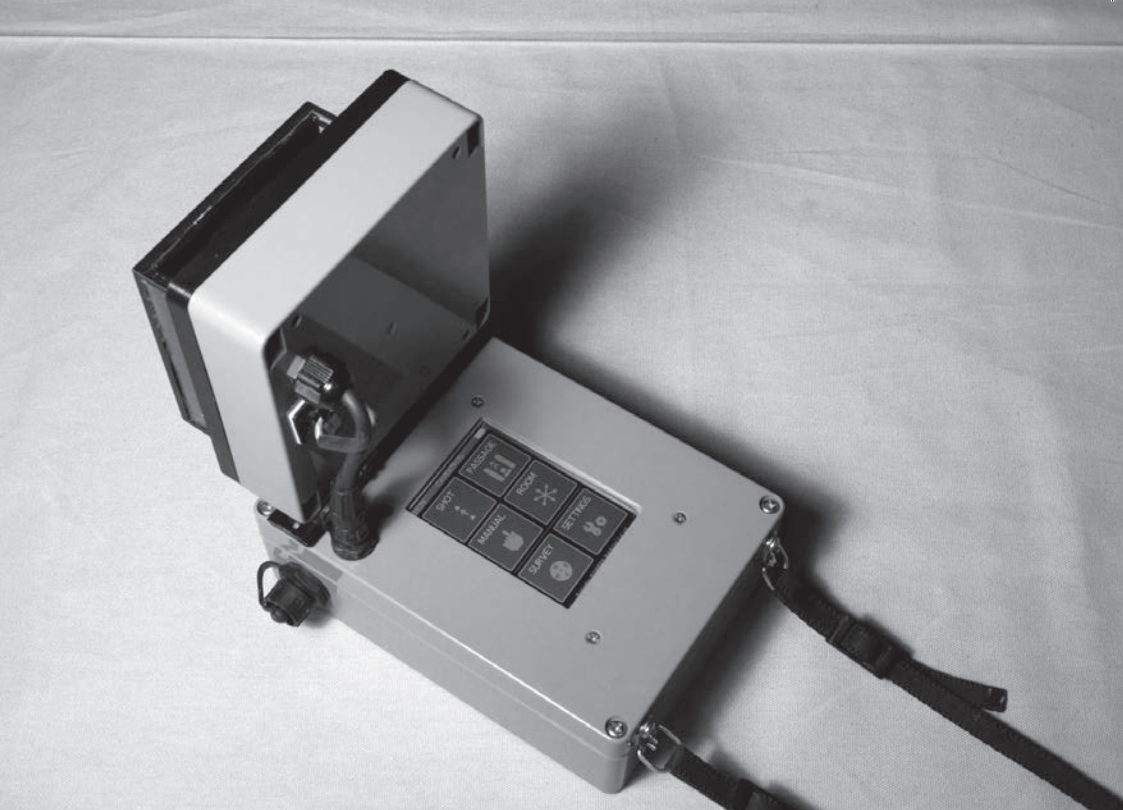
Caveatron – další pokrok v mapování jeskyní

Michal „Cimbál“ Hejna (ZO ČSS 1-02 Tetín)

Mapování jeskyní bylo po dlouhá desetiletí poměrně konzervativní záležitostí. Mapér si vystačil se závěsným, případně geologickým kompasem a sklonoměrem, pásmem, tužkou a papírem (pomineme-li těch pár nadšenců, kteří již od 70. let 20. století začali vyvíjet jeskynní mapovací programy). První významný pokrok přinesly v 90. letech 20. století laserové dálkoměry, které kromě toho, že výrazně zrychlily a zpřesnily měření vzdáleností, umožnily i pohodlné měření výšek stropů, hlavně u vysokých chodeb a dómů. Měřický komfort se ještě zvýšil, když začal být součástí laserového dálkoměru i sklonoměr.

Revoluci v mapování jeskyní přinesl zhruba před deseti lety švýcarský jeskyňář Beat Heeb, který vyvinul čip k laserovému dálkoměru Disto, jenž je schopný měřit azimut. Jediným zmáčknutím dálkoměru tak dnes získávají mapéři informace o vzdálenosti, sklonu i azimutu záměry, tedy informace, které bylo ještě nedávno nutno měřit na třikrát, většinou třemi různými měřickými pomůckami. Spolu s čipem vyvinul Beat Heeb mapovací program Pocket topo pro operační systém Windows, do kterého jsou naměřená data z Dista přenášena pomocí Bluetooth, a ve kterém je možné rovnou kreslit mapu. Italský jeskyňář Marco Corvi pak vyvinul výrazně pokročilejší software Topodroid pro operační systém Android.

Vývoj ovšem pokračuje dále a v geodézii je již standardem 3D skenování. Jeho využívání v jeskyních limituje hlavně vysoká cena jak zařízení samotných, tak i vyhodnocovacího softwaru, které ještě donedávna rozhodně neumožňovaly jeho neprofesionální využití. V roce 2017 postavil americký jeskyňář Joe Mitchell první prototyp funkčního 3D skeneru a od té doby pracuje na jeho dalších vylepšeních. Tento přístroj se jmenuje Caveatron.

Obr. 1 Základní modul Caveatronu s nasazeným Lidarem 4 m (zdroj www.caveatron.com)

Základní modul Caveatronu umožňuje, podobně jako Disto, měřit vzdálenost, sklon a azimut. Jedno měření trvá tři sekundy, během nichž Caveatron provede a zprůměruje tři měření vzdálenosti a 900 měření sklonu a azimutu. Po zprůměrování se azimut dostává k přesnosti $\pm 1,5^\circ$, sklon $\pm 1^\circ$ a vzdálenost ± 2 mm při maximálním dosahu 40 m.

Na základní modul je možné připevnit modul LIDAR (Light Detection And Ranging – metoda dálkového měření vzdálenosti na základě výpočtu doby šíření pulsu laserového paprsku odraženého od snímaného objektu), kterým je prováděno 3D skenování. V současně době jsou k dispozici moduly LIDAR s dosahem 4 m a 25 m, oba s chybou měření méně než 1 % měřené vzdálenosti. Lidar 4 m má dosah pouze 4 m, ovšem velmi přesně měří i vzdálenosti do 0,1 m. Lidar 25 m má dosah 25 m, ale při vzdálenostech pod 1 m klesá jeho přesnost pod 80 %, takže jsou měření velmi zkreslená. Oba moduly je ovšem možné jednoduše měnit a měření s nimi kombinovat. Ve vývoji je kompromisní řešení LIDAR 12 m.

Caveatron s nasazeným LIDAR modulem měří $20,5 \times 14,1 \times 19$ cm a váží 1,1 kg. Výdrž baterie přesahuje 7 hodiny nepřetržitého měření.

Mírným hendikepem pro evropského uživatele je, že export naměřených dat je možný pouze do mapovacího programu Walls, který je využíván hlavně v USA. 3D skeny jsou vyhodnocovány ve freeware programech Cloudcompare nebo Meshlab. Program Meshlab má tu výhodu, že je možné data z něj poslat rovnou na 3D tiskárnu, takže finálním výstupem z mapování může být fyzický model jeskyně.

Více informací může zájemce najít na stránkách www.caveatron.com. Kromě podrobnějšího popisu zařízení a jeho používání zde můžeme ve složce Built your own dohledat seznam potřebných součástí k sestavení Caveatronu i s odkazem na internetové obchody, kde je možné je zakoupit a se zapojovacími schématy.

Celkové pořizovací náklady na Caveatron zde sice uvedeny nejsou, ale podle neověřené ústní informace bulharského jeskyňáře Angela Ivanova nepřesahují 600 dolarů.

Obr. 2 Ukázka měření s Caveatronem (zdroj www.caveatron.com)

Obr. 3 Modely jeskyní vytištěné na 3D tiskárně (zdroj www.caveatron.com)

Zdroj:

Corvi M.: Cave surveying in 2017 0150 mar cocorvi.altervista.org/caving/notes/Varenna-20170429.pdf, www.caveatron.com

Výročí a vzpomínky

Arnoštovi je 85 let

Josef Wagner (ZO 7-01 Orcus Bohumín)

Není to žádný speleoalpinista, karsolog, speleopotápěč ani ten, kdo o speleologii jen a dlouze mluví. Je to řadový člen České speleologické společnosti, který desítky let s kamarády jako on „pouze“ kope v pseudokrasových jeskyních Beskyd nebo třeba v jeskyních na Krymu. Když je třeba, tak umí zavařit zničené mřížve ve vstupech do starých důlních děl Jeseníků, opravit poškozené uzávěry

Foto 1 Arnošt (vpravo) při prolongačních pracích v jeskyni Komar na Krymu (Foto J. Wagner)

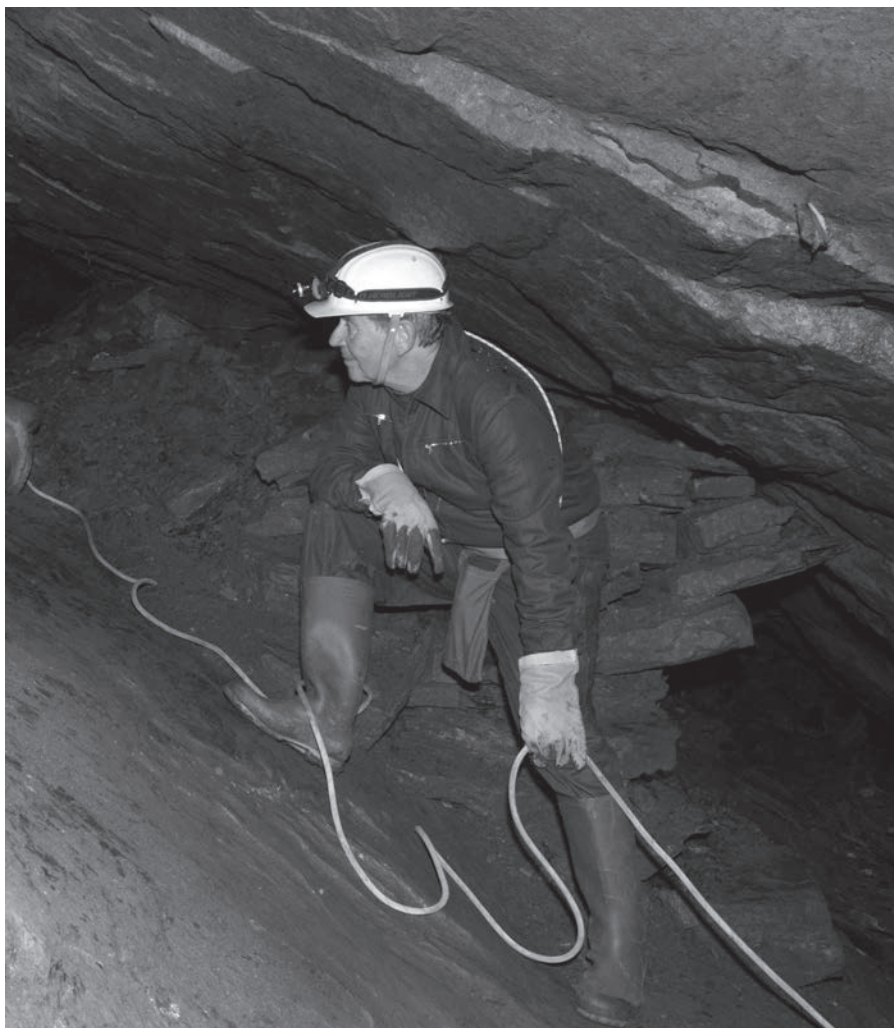

beskydských jeskyní nebo vyzdít stěnu ve vstupu do štoly – zimoviště netopýrů. Nepokazí žádnou legraci, a když je po akci, nabídne každému „stakan“ svého kalvadosu. Ale v čem se od nás, ostatních členů ČSS, liší, je to, že je mu 85 let. Když 16. září toto výročí oslavil, za dva dny na to s námi sestupoval do Kněhyňské propasti v Beskydech.

A krátké resumé jeho aktivit? Desítky akcí v pseudokrasu Beskyd a při sledování a ochraně zimovišť netopýrů v Jeseníkách. Účastník dvou výzkumných expedic do severního Norska a šesti expedic na Krymský poloostrov, expedice na hřeben Monte Musi v Itálii a několika výprav do Terstského krasu, krasu polských Tater, Rakouska ...

Arnošt Macura, člen ZO ČSS 7-01 ORCUS Bohumím, je stále, i ve svých 85 letech, aktivním speleologem a my jej všichni obdivujeme a vážíme si ho.

Foto 2 Arnošt v loňské zimní sezoně při sčítání netopýrů (Foto J. Wagner)

Významné životní jubileum Ing. Milana Korby, alias Surikaty

Irena Jančaříková

Foto 1 Surikata v civilu v roce 2010

Ing. Milan Korba, alias Surikata, alias Král montanistů, alias Perla ctnosti, se letos dožívá významného životního jubilea – 60 let. Zdálo by se, že v jeho pokročilém věku již dostane rozum a bude se chovat moudře a důstojně. Opak je ale pravdou a náš oblíbený Surikata obveseluje širokou jeskyňářskou a montanistickou obec neskutečnými kousky, které nemají v historii příznivců podzemí obdoby. Historiky se Surikatou jsou velmi oblíbené a traďují se např. u ohňů a při různých setkáních. Kdo o něm ještě nikdy neslyšel, žasne a krotí nevěřičně hlavou. Ale ty neuvěřitelné příběhy jsou fakt pravdivé! Naštvaného Surikatu jsem viděla pouze jednou, a to když zavítal na členskou schůzi tetínských jeskyňářů v přestrojení za Krále montanistů, tedy s královskou korunou zakoupenou v papírnictví na hlavě. Jeskyňáři na schůzi zvolili předsedu a na hlavu mu dali tu Surikatovu korunu. Měl se s ní vyfotit. Král montanistů byl bez zabavené koruny značně nesvůj a ihned po focení v tichosti bez rozloučení opustil řady jeskyňářů. Jejich chování se ho notně dotklo.

Čím to ale je, že Surikata není považován za naprostého blba a šílence a těší se všeobecné úctě, oblibě a obdivu? Je to jednoduché. Surikata je především naprostý nadšenec a fanďa do podzemí, kterému věnuje spoustu času. Aby mohl prezentovat podzemí netradičně a s ohromnou nadsázkou, musí ho perfektně znát! Jeho popisy zcela fiktivního či skutečného, ale značně přehnaně vylíčeného podzemí jsou tak dokonalé, že je považují za pravdivé i profesionální geologové! Surikata jako jeden z prvních, ne-li první, fotí podzemí speciálním způsobem osvětlování. Ostatně, přednáší o tom laické i odborné veřejnosti. Je si velmi dobře vědom toho, že historické podzemí zajímá jen poměrně úzký okruh lidí, a proto své fotografie oživuje postavami v nejroztodivnějších převlecích, obrázky zvířat, apod. I ten největší ignorant zpozorní, když v důlní chodbě uvidí lehou děvu v průsvitném hávu. A o to Surikatovi právě jde! Svá perfektní fota z podzemí již publikoval v knihách a prezentoval na výstavách. Je všeobecně proslulý jako znalec historického podzemí v rámci celé České republiky. Vyhledávají ho televizní i rozhlasoví reportéři. Působil jako odborný poradce při natáčení cyklu Tajuplný podzemní svět. Díky svému kouzlu osobnosti a charismatu kolem sebe shromáždil skupinu lidí, kteří se pod jeho vedením zúčastňují neuvěřitelných akcí. V podzemí natáčejí v kostýmech filmy s absurdním dějem a předvádějí šílené scénky se Surikatovým hudebním doprovodem. Diváci, kteří Surikatu znají, se již těší, co šokujícího zase vymyslí a čím je pobaví. Nutno podotknout, že je zatím nezklamal.

Surikatovi přeji do dalších let hodně zdraví, štěstí, radosti a tvůrčí invence. Nechtě dále vnáší do vážných stojatých jeskyňářských a montanistických vod specifický humor, nadhled a vzruch!

Foto 2 Surikatova montanisticko-průzkumná skupina v akci

Děkujeme, Leoši!

24. května 2018 odešel ve stáří 79 let Ing. Leo Galoda, dvacet let neúnavný člen výboru ČSS ZO 6-11 Královopolská. Mnoho jsme toho spolu v terénu prožili a vedli mladé od jeskyňářského prolézání ke speleologickému výzkumu a poznání. Nezapomenutelnou je několikadenní akce čerpání koncového sifonu Ochozské jeskyně až pod Hostěnickými ponory. Bylo to právě v den, kdy se na Letné v Praze konala později známá, snad rozhodující, protikomunistická manifestace a rozhodovalo se o dalším osudu našeho státu. Ty jsi byl u čerpadla a naším telefonem jsi se nedočkavě dožadoval informací z povrchu od agregátu, jak se situace podle rozhlasových zpráv vyvíjí. Bylo to tehdy napjaté očekávání nového života, přesto jsi tam, jeden kilometr hluboko v podzemí vydržel a sifon dočerpal.

Děkujeme Ti Leoši! Ta svíce v Ochozské jeskyni hoří za Tebe!

jh

Zemřel Miloš Princ Bajaja

*Touha se propadá
dál v slunci vyvěrá
Počatý ve studené vodě
leží tu bílý lovec světla
leží tu víra
a smrt...*

6. října 2018 nás opustil Miloš Princ Bajaja. Bajaja byl formálně členem Jedelské skupiny bývalého Speleologického klubu v Brně a v první polovině 70. let minulého století také členem Speleologického kroužku při ZK ROH Adast Adamov – dnes ZO ČSS 6-01 Býčí skála.

Byl to ale pankrasový speleolog – krasavec (krasavec je člověk, který „chodí“ do krasu): bádali jsme spolu na Sloupsku, v Pustém žlebu, v Macoše a Punekvních jeskyních, na Ostrovsku, v Býčí skále, v Údolí Říčky a Ochozské jeskyni, ale také v Němčickém a Vratíkovském krasu a v Severomoravském krasu, v Jihomoravském krasu a v krasových oblastech Slovenska včetně jeskynního systému Baradla-Aggtelek. S Bajajou jsme spoluautory řady odborných prací (v oboru geochemie, hydrogeologie a geofyziky) publikovaných v bývalém Československu (na Moravě a na Slovensku), v Rakousku, Francii a ve Španělsku.

A té randy co jsme si užili, také při výzkumu C_2H_5OH molekul...
...Bajajo, kamaráde, piji na Tvoji památku a vzpomínám...

Celofán

Dne 30. října 2018 to byl přesně rok, co jsme se dozvěděli zprávu, že náš kamarád Štajgr (Jirka Vokáč) zahynul v jeskyni Warwas–Glatzen. Příspěvkem Wetti (Barbara Wielander, Landesverein für Höhlenkunde in Wien und Niederösterreich), sepsaným k příležitosti 12. EuroSpeleo Fora v Ebensee 2018 si připomínáme, že opravdové (nejen podzemní) kamarádství nezná hranice, překážky (ani ty jazykové) a nemá ani konce...

Štajgr – Jiří Vokáč (1962–2017)

Barbara Wielander (příspěvek ke 12. EuroSpeleo Foru, Rakousko)

Bylo to v březnu 2012, na mé první cestě do jeskyně Hirlatz, kdy jsem poznala Štajgra. Na tu cestu si stále velmi dobře vzpomínám – byla jsem trochu nervózní, když jsem poprvé směla jít s sebou do slavné jeskyně Hirlatz, ještě k tomu v doprovodu četných známých a proslulých jeskyňářů–průzkumníků, všechny jsem znala jen zběžně.

Setkali jsme se na parkovišti u pomníku Friedricha Simonyho (dolina Echerntal, 2 km za Hallstattem), celý houf jeskyňářů, mezi nimi také jeden šedovlasý, nesměle vyhlížející muž, který se mi představil jako „Štajgr“. Považovala jsem ho na základě jeho mlčenlivosti a jeho trochu neobvyklého přízvuku za Švýcara a teprve druhého dne na třídení tůře s bivaky vyšlo najevo, že Štajgr byl z Plzně, z Čech. A protože němčina nebyla jeho mateřskou řečí, dbal při hovoru obezřetně na správnost každého slova, což občas vedlo ke kuriózním a úsměvným konstrukcím slov a vět. O tom později. Každopádně byl na této pamětihodné tůře položen základní kámen pro jedno mimořádné přátelství, kterému bohužel bylo dovoleno trvat jen šest let.

Nechtěla bych úvodem vypočítávat všechny Štajgrovy výkony při objevo-
vání jeskyní – to mohou lépe jiní. Povoláním horník (odtud také jeho přezdívkou – Štajgr pracoval v mladších letech v dole) byl světem pod zemí zcela fascinován. Mohli bychom si myslet, že ten, kdo mnoho let tvrdě pracoval v dole, bude po ukončení této činnosti raději vyhledávat ve volném čase aktivity na denním světle, ale ne tak Štajgr. Fascinován „podzemní říší“ ve svém volném čase navštěvoval a objevoval s velkým nadšením důlní díla a jeskyně – byl přítomen na průzkumnickém táboře u Ischlerhütte, v Riesendingu se účastnil záchrany Johanna Westhausera a Nový Svět v Geldlochu mu vděčí za mnohé komíny.

Lezení v komínech bylo Štajgrovou vášní, dlouhé hodiny visel ve svislých stěnách, často v mrholící vodě, tak dlouho, až byl veškerý materiál, co

Na sestupu ke Geldlochu, červen 2016

byl po ruce, vypotřebován – s odkazem na jednu část jeskyně v Geldlochu si ode mne vysloužil přezdívku „bubák z komína“ („Schlotmonster“). Když ho někdo z tohoto důvodu chválil, Štajgr se zcela skromně ozval: „Nejsem žádný hrdina.“ Hrdinou nikdy nechtěl být a často mě káral, když jsem tu a tam „chtivá nových objevů a zbrkle uspěchaná“ zapomněla dbát na nutnou bezpečnost při manipulaci s lany.

Mnohdy se označoval za smolaře, když komín po hodinách práce neprostupně končil v úzké spáře, ale často se také vracel blaženě dolů a prohlašoval: „Jsem šťastlivec!“ Totiž tehdy, když komín proti očekávání vedl do nových prostor. A tak existuje v Novém Světě v Geldlochu přímo vedle Smolařova komínu také Šťastlivcův komín.

Jen jednou jsem zažila, že Štajgr práci v komíně odmítl. Pracoval už několik hodin v mokrém komíně Gießkannenschlot („konvičkový komín“) v Geldlochu a musel promočený sestoupit dolů, protože jeho vrtačka přestala fungovat, tekla z ní voda. Nabídla jsem mu, že přece může pokračovat v práci s mojí – ještě suchou – vrtačkou. Štajgr odpověděl jen stručně: „Ne.“ Nemohla jsem mu to mít za zlé. V jednom z komínů v jeskynním systému Warwas-Glatzenu později našel Štajgr svůj tragický konec, při pádu z velké výšky přišel 30. října 2017 o život.

Štajgr byl především člověk těšící se ze života, rád zpíval a hrál na kytaru a užíval čas v přírodě. Krásné doby s ním mi připomíná několik momentek:

...jak ráno v bivaku v Netopyří jámě domlouváme plán dne a ptáme se ho, copak by on rád dělal a on odpověděl: „Očekávám rozkazy.“

...jak jsem se ho před nástupem jedné túry v Hirlatzu ptala, kdopak půjde s sebou a on uvažoval: „To jsi ty, to jsem já, je Beni. A nějaká ženská.“ Když na parkovišti vystupujeme, přichází právě naproti nám Jenni Langer a on říká radostně: „To je ta ženská!“

...jak v Geldlochu sestoupil dolů komínem a začal mizet v hlavní chodbě a na moji otázku, copak to dělá, odpověděl: „Musíš se podívat!“, a když po několika minutách přišel zpět a na moji otázku, copak tam dělal, odpověděl: „Podíval.“

...jak jedné přítelkyni, která byla přes léto velice zaměstnaná, řekl: „Vidím, neflákala jsi se.“

Foto Poslední Štajgrova cesta vystrojená v jeskyni Raucherkarhöhle jeho rakouskými přáteli

Každý, kdo měl se Štajgem co činit, bude některé z těchto milých „Štajgrismů“ znát. Když bylo v jeskyni najednou odkudkoliv slyšet někoho zpívat:

*Zdař Bůh, Zdař Bůh, štajgr už jde,
 má své jasné světlo v noční tmě,
 a má své jasné světlo v noční tmě,
 už rožnuté, už rožnuté...
 (Hornická píseň – volný překlad)*

pak věděl každý, ano, Štajgr přichází.

Pro mne je stále nepochopitelné, že Štajgr najednou už nepřijde, ale přála bych si vzpomínky na naše společné cesty do jeskyní udržet živoucí.

Milý Štajgre – Glück auf – Zdař Bůh!

(překlad Jana Vysoká)

Original: http://www.zobodat.at/biografien/Vokac_Jiri_Vbnr_2017_5-6.pdf

Poděkování a upozornění

Pracovní kolektiv speleologických seniorů a jejich externích spolupracovníků při ZO 6–12 Speleologický klub Brno, který se nazývá SE – 3 vydává svoje speleologické, geomorfologické, telegnostické, kartografické i historické poznatky z krasu v ročenkách, které vypaluje na elektronické nosiče CD (9 ročenek) a DVD (1 ročenka) již od roku 2009. Zatím jich vyšlo 10, ke Speleofóru 2019 vyjde jedenácté.

I když to nebyla záležitost výdělečná, naší snahou bylo seznámit s námi získanými poznatky širokou speleologickou veřejnost, která se na jejich základě může pokusit o otvírku či objev toho, co se, podle nás, v podzemí nachází.

Tato, dá se říci neobvyklá, speleologická činnost vzbudila pozornost předsednictva ČSS natolik, že naše ročenky nejen zařadilo do knihovny ČSS, ale nyní je najdete také na internetu, na <http://www.speleo.cz/rocenky-se-3>. Jednak upozorňujeme na to, že se na této webové adrese s nimi můžete seznámit, ale **především chceme jménem svým i jménem celé speleologické veřejnosti poděkovat všem, kteří se jakýmkoliv způsobem zasloužili o rozhodnutí naše práce zveřejnit.** Jsme přesvědčeni, že to bude k užítku celé české speleologii.

*Pracovní kolektiv SE – 3 Ladislav Slezák,
Richard Vendelín, Josef Pokorný
a současní spolupracovníci Milan Jež a Kamil Pokorný*

***Mějte oči otevřené a uši nastražené,
ať Vám v novém roce 2019
nic krásného a důležitého neunikne!***

Redakce Spelea

Vrápenec malý (Foto manželé Šírovi, ZO 1-08 Týnčany).
Foto soutěž na Setkání jeskyňářů v MK 2018, cenu udělila ZO ČSOP Nyctalus.